

фінансового ресурсу громади. Фінансовий ресурс при формуванні спроможних громад є найбільш визначальним критерієм, який забезпечить сталий розвиток громад.

Отже, для підвищення фінансової стабільності ОТГ необхідно позбутися формальності у підходах до розробки перспективних планів та стратегій соціально-економічного їх розвитку. А в основі програми реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ повинна стати конкурентоспроможність та чинники, які її забезпечують.

Список використаних джерел

1. Мінрегіон оприлюднив рейтинг областей за формуванням спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/604-a989ae87c828e586dacf51811fc4d93f.pdf>.
2. Оцінка фінансової спроможності 366 отг за перше півріччя 2017 року у розрізі областей / <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/53-rezultati-finansovogo-monitoringu-366-otg-za-1pivrichchya-2017-roku-stvorenikh-u-2015-ta-2016-rokakh.pdf>

Калабухова С. В.

кандидат економічних наук, професор
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

АНАЛІТИЧНА ПРОЦЕДУРА ІДЕНТИФІКАЦІЇ РІВНЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У Міжнародному стандарті фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) «Фінансові інструменти: розкриття інформації» відзначається, що суб'єкт господарювання повинен розкривати інформацію, яка дає змогу користувачам його фінансової звітності оцінити характер та рівень ризиків, на які суб'єкт господарювання наражається на кінець звітного періоду [1]. Ці фінансові ризики поділяються на: кредитний ризик (credit risk), валютний ризик (currency risk), відсотковий ризик (interest rate risk), ризик ліквідності (liquidity risk), ринковий ризик (market risk), цінний ризик (price risk). Необхідно підкреслити, що загалом в економічній літературі фінансовим ризиком визнається імовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або поява додаткових витрат у результаті невизначеності умов здійснення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Згідно оновленого Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», інформацію про рівень фінансових ризиків, на які суб'єкт господарювання наражається на кінець звітного періоду, необхідно розкривати у Звіті про управління [2]. Для кількісної ідентифікації рівнів фінансових ризиків діяльності суб'єкта господарювання доречно проводити аналітичну процедуру первинного розпізнавання небезпечних змін конкретних показників діяльності підприємства за п'ятирічний період.

У фаховій літературі для кількісної ідентифікації рівнів ризиків діяльності суб'єктів господарювання рекомендується застосовувати способи теорії ймовірності та статистичного вимірювання варіації [3, с.371-379; 4, с.124-130]. Послідовність проведення аналітичних операцій ідентифікації рівнів ризиків діяльності суб'єктів господарювання з використанням цих способів узагальнено у табл. 1.

Таблиця 1

Аналітичні операції кількісної ідентифікації рівнів ризиків діяльності суб'єкта господарювання

Операція	Формула	Характеристика
1. Розрахунок математичного сподівання об'єкта аналізу (mathematical expectation) – $M(X)$	$M(X) = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$ або $M(X) = \sum_{i=1}^n (x_i \times p_i),$	якщо частки ймовірності (p_i) відсутні, показує середнє арифметичне просте значення у групі показників діяльності; коли можливі значення результатів бізнес-події мають різну ймовірність настання, показує середнє арифметичне зважене значення сумарної оцінки очікуваного результату, де x_i – можливе значення бізнес-події; p_i – ймовірність настання події
2. Розрахунок середнього квадратичного (стандартного) відхилення об'єкта аналізу – $\sigma(X)$	$\sigma(X) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - M(X))^2}{n}}$ або $\tau(X) = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - M(X))^2 \times p_i}$	показує, наскільки в середньому відхиляються індивідуальні значення результатів бізнес-подій від їх середнього значення; є критерієм надійності середнього значення; чим більшим є середнє квадратичне відхилення, тим більшим є ризик при прийнятті певного рішення
3. Розрахунок коефіцієнта варіації (ризик) об'єкта аналізу – $V(X)$	$V(X) = \frac{\sigma(X)}{M(X)}$	показує відносну мінливість значень результатів; при $V(X) < 10\%$ мінливість вважається слабкою, при $V(X) > 30\%$ – значною

Ефективне управління кредитним ризиком підприємства пов'язано в першу чергу з оптимізацією розміру і забезпеченням своєчасної інкасації заборгованості покупців за товари, роботи і послуги. Формування алгоритмів такого управління поточною дебіторською заборгованістю визначається як кредитна політика підприємства по відношенню до покупців продукції [4, с.342]. Згідно МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», кредитний ризик трактується як «ризик того, що одна сторона контракту про фінансовий інструмент не зможе виконати зобов'язання і це буде причиною виникнення фінансового збитку іншої сторони» [1].

Аналітичну процедуру та уніфіковану аналітичну таблицю для ідентифікації рівня кредитного ризику суб'єкта господарювання та розкриття інформації про його рівень у Звіті про управління запропоновано у табл.2.

Таблиця 2

Аналітична процедура ідентифікації рівня кредитного ризику суб'єкта господарювання

Рік діяльності	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн. - ЧД	Оборотні активи, тис.грн. - ОА	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн. - ДЗ	Частка торговельної дебіторської заборгованості у чистому доході, %	Частка торговельної дебіторської заборгованості у оборотних активах, % - $\frac{Ч}{ТДЗ^{ОА}}$	Термін інкасації торговельної дебіторської заборгованості, дні - $ТТ_{ДЗ}$
1	2	3	4	5 = гр.4 / гр.2	6 = гр.4 / гр.3	7 = гр.5 × 365 днів
4 роки тому	1015620	276403	256351	25,24	92,75	92
3 роки тому	759670	124281	104345	13,74	83,96	50
2 роки тому	494762	60636	49016	9,9	80,84	36
Попередній період (ПП)	294354	79236	67067	22,78	84,64	83
Звітний період	250516	102044	92001	36,72	90,16	134

Аналітичні операції:	
Розрахунок математичного сподівання частки дебіторської заборгованості покупців у оборотних активах: $M(X) = \frac{\sum Ч_{ТДЗ^{СА}}}{\Pi_{ТДЗ}}$	$(92,75 + 83,96 + 80,84 + 84,64 + 90,16) / 5 = 86,47 \%$
Розрахунок математичного сподівання терміну інкасації торговельної дебіторської заборгованості: $M(X) = \frac{\sum \Pi_{ТДЗ}}{\Pi_{ТДЗ}}$	$(92 + 50 + 36 + 83 + 134) / 5 = 79$ днів
Розрахунок середньоквадратичного відхилення частки дебіторської заборгованості покупців у оборотних активах:	$\sqrt{\frac{(92,75 - 86,47)^2 + \dots + (90,16 - 86,47)^2}{5}} = 4,35\%$
Розрахунок середньоквадратичного відхилення терміну інкасації торговельної дебіторської заборгованості:	$\sqrt{\frac{(92 - 79)^2 + \dots + (134 - 79)^2}{5}} = 34,35$ днів
Розрахунок коефіцієнта варіації частки дебіторської заборгованості покупців у оборотних активах та ідентифікація рівня <u>кредитного ризику</u> непогашення боргів покупцями:	$4,35 / 86,47 = 0,0503$ або $5,03\%$; $5,03\% < 10\%$ (ризик несуттєвий, низький)
Розрахунок коефіцієнта варіації терміну інкасації торговельної дебіторської заборгованості та ідентифікація рівня <u>ризиків ділової активності</u> :	$34,35 / 79 = 0,4348$ або $43,48\%$; $30\% < 43,48\% < 50\%$ (суттєвий, середній ризик)
Визначення типу кредитної політики: низький кредитний ризик – «консервативна», середній кредитний ризик – «помірна», високий кредитний ризик – «агресивна»	консервативна кредитна політика, що передбачає обмеження кола «ризикових» покупців, яким надається товарний кредит від 1 до 6 місяців
Розрахунок впливу зміни термінів інкасації торговельної дебіторської заборгованості на суму робочого капіталу: $E = ЧД_{ЗВІТ} / 365 \text{ днів} \times (\Pi_{ЗВІТ} - \Pi_{ПШ})$; «+» - нестача робочого капіталу; «-» - надлишок робочого капіталу	$250516 / 365 \times (134 - 83) = +35003,6$ тис.грн. (нестача робочого капіталу)
Висновки: на підприємстві відволікання оборотних активів у торговельну дебіторську заборгованість складає в середньому $86,47\%$ та значно перевищує оптимальне значення частки дебіторської заборгованості покупців у оборотних активах ($86,47\% > 20\%$), що свідчить або про галузеву специфіку, або про значні обсяги кредитування покупців; підприємство має несуттєвий кредитний ризик ($5,03\%$) та середній ризик ділової активності ($43,48\%$); низький кредитний ризик свідчить про обрання підприємством консервативної кредитної політики, тобто ринкова стратегія підприємства не спрямована на збільшення частки ринку через збільшення кредитних лімітів покупцям, воно утримує свою ринкову частку та акумулює вільні грошові кошти; наявність середнього ризику ділової активності супроводжується виникненням нестачі робочого капіталу у звітному році на суму $35003,6$ тис.грн.	

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [Електронний ресурс] // Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; документ від 01.01.2012 №929_007. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 №996-XIV (із змінами). - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Балджи М.Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: [навч. посібник] / Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 670 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А.Бланк. - К.: Ника-Центр, 2005. — 600 с.